

РОЗВИТОК ФРАЗЕОЛОГІЧНОЇ СИСТЕМИ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ПРОТЯГОМ VIII-XVII СТОЛІТЬ

Розвиток засобів фразеологічної номінації є складною діалектичною єдністю двох протилежних тенденцій: тенденції до зміни фразеологічного складу і тенденції до його стійкості, послідовності. У процесі діяхронічного розгляду фразеологічна система – рухливе, постійно еволюціонуюче явище, суттєвими рисами якого є підвищена динамічність і мобільність. Безперервність існування фразеологічного складу підтримується певною зоною стійкості фразеологічних одиниць (ФО), які не підлягають процесам деактуалізації. У повному розумінні цього слова стабільність виявляється лише в семантиці ФО. В аспекті лінгвокультурології стереотипи і символи, покладені в основу фразеологічного значення, формують картину світу, залишаючись незмінними навіть за глобальної зміни менталітету, тому що вони безпосередньо пов'язані з системою найзагальніших світобачень людини.

Ці фактори уможливають характеристику фразеологічного складу німецької мови VIII-XVII століть у межах динамічної і статичної діяхронії. Динамічна діяхронія передбачає розкриття динамічності мовних явищ на кожному конкретному етапі їхнього розвитку, враховуючи як власне мовні, так і екстралінгвальні чинники, які вплинули на цей процес. Статична діяхронія є ключем до пояснення безперервності існування фразеологічного складу і підтримується певною зоною стійкості ФО, що не піддається процесам деактуалізації.

Одним з основних положень, на які спирається наше дослідження, є висновок, зроблений авторами наявних нечисленних робіт в галузі історії німецької мови про те, що фразеологічний склад вже на ранніх етапах розвитку мови має системний характер і розвивається в діяхронії. Розподіл фразеологізмів давньоверхньонімецького (двн.), середньоверхньонімецького (свн.) і ранньоновеверхньонімецького (рнвн.) періодів за тематико-ідеографічними групами дає можливість виявити особливості фразеотворчого процесу цих епох. Тематичні угруповання ФО є виявом системного характеру фразеологічного складу і безпосередньо корелюють із культурно-історичним контекстом епохи. Підвищеною активністю фразеологічної номінації відрізняються такі тематико-ідеографічні групи як „Соціальні відносини”, „Емоційна сфера людини”, „Християнські вірування” та ін.

Аналіз ФО двн., свн. і рнвн. періодів було здійснено на основі: 1) виявлення екстралінгвальних чинників, відбитих у безеквівалентних фразеологізмах; 2) визначення стереотипів, символів, властивих для кожного конкретного етапу розвитку ФО; 3) встановлення національно-культурних

конотацій ключових слів і концептів культури, закладених у фразеологізмах;
4) з'ясування особливостей національного членування мовної картини світу й особливостей національного менталітету як лінгвокреативного мислення.

На основі проведеного в роботі аналізу виявлено національно-культурні чинники, релевантні для становлення фразеологічної картини світу дvn., свн. і рнvn. періодів. Для дvn. періоду – це язичницькі уявлення, спільні для носіїв індоєвропейських мов, соціальні відносини, професійна діяльність, риси характеру, почуття. Актуальними символами цієї епохи є позначення частин тіла, одягу, природи, тваринного світу, поняття часу й простору, продуктів, чисел. На формування фразеологічного складу свн. періоду найбільше вплинули такі фактори: культурні традиції, ритуал, етикет, особливості спілкування, соціальна орієнтованість, професійна діяльність, психологічний стан людини, лицарська культура, художня література. Значними символами в цей період стали частини тіла, одяг, природа, тварини. До вирішальних чинників, релевантних для фразеотворення пізнього середньовіччя належать: німецька міфологія, давнє право й судочинство, селянські звичаї і селянське господарство, християнство, формування нових економічних відносин та деякі інші. Отже, можна встановити аспекти, які виявилися універсальними при дослідженні становлення фразеологічної картини світу німецького народу VIII-XVII століть. Вони є актуальними для кожного з досліджуваних періодів. До них належать міфологія, релігія, система стереотипів і символів, пов'язана з компонентами-соматизмами, позначеннями тварин.

Проведене дослідження відкриває нові перспективи вивчення ФО як у синхронії на більш ранніх етапах, так і в діахронії німецької мови. Цей досвід може бути використаний під час аналізу текстів різної тематики, різних жанрів, а також різних епох. Студіювання способів вербалізації як універсальних (позачасових), так і історично зумовлених понять будь-якої культури у комплексних знаках доцільно проводити на основі текстового матеріалу відповідних періодів і вивчати розвиток системи комплексних знаків, зокрема і їхні семантичні трансформації, у зв'язку зі зміною культурного фону. Результати дослідження можуть послужити складовою повнішого й ґрунтовнішого аналізу німецького фразеологічного складу як системи в розвитку. Щодо історичної фразеології німецької мови маємо на увазі подальше обсервування закономірностей, властивих фразеологізмам як комплексним номінативним знакам із позицій лінгвокультурологічного підходу.